voluntară de Tatăl său echivalând cu iluzia autonomiei individuale, în timp ce întoarcerea lui devine actul redescoperirii unității esențiale dintre conștiința umană și Principiul suprem. Ca atare, Casa Tatălui – ca spațiu al reconcilierii afective sau morale –, este, concomitent, și un puternic simbol al centrului ontologic în care toate contradicțiile aparente se dizolvă în ordinea superioară a armoniei universale. Astfel, parabola noastră transcende granițele unei singure tradiții spirituale și se afirmă ca o reflecție profundă asupra condiției umane universale prin care se profilează drama separării, experiența alienării, precum și posibilitatea unei reunificări spirituale prin depășirea *ego*-ului și reintegrarea în totalitatea Ființei.

Actualitatea parabolei Fiului risipitor constă, prin urmare, tocmai în capacitatea sa de a descrie criza spirituală a omului contemporan, dominat de o reală sciziune interioară, hipertrofia rațiunii instrumentale și o dublă măsură evidentă în judecarea cazuisticii curente. Fascinată de controlul tehnic și de eficiența calculatoare, civilizația modernă reproduce simbolic aventura Fiului rătăcitor care, ignorând ordinea celestă, și-a consumat moștenirea și a eșuat într-o lamentabilă dezrădăcinare existențială. În fața acestei derive, parabola nu propune, totuși, o negare a rațiunii, câtă vreme sugerează includerea sa într-o viziune mai amplă asupra omului și a lumii. Reconcilierea dintre Fiu și Tată semnifică, așadar, posibilitatea certă a unei restaurări ontologice prin care libertatea nu mai este înțeleasă ca autonomie absolută, ci ca participare conștientă la ordinea profundă a existenței. În acest orizont interpretativ, întoarcerea Fiului risipitor capătă sensul unei paradigme privind revenirea omului modern către propriul său centru spiritual, către acea unitate originară pierdută în care adevărul, sensul și plenitudinea ființei se regăsesc în concordanță vie cu Principiul suprem – Cauza cauzelor, Temei a toate cele ce sunt.

Note

1 Henri J. M. Nouwen – *Fiul risipitor*, Ed. Humanitas, 2017, p. 99 și p. 108.

2 Andrei Pleșu – *Parabolele lui Iisus*, Ed. Humanitas, 2012, p. 261.

3 Utilizarea laolaltă, în text, a atributelor *risipitor* și *rătăcitor* nu este rodul unei indecizii editoriale; împreună și intercalați, cei doi determinanți pot oferi o caracterizare mai concludentă privind personajul mitic.

4 Sintagma aparține unui context patristic specific (Tertullian) și este explicitată de către Anton Dumitriu în contrapartidă cu *philosophia perrenis* – metafizica tradițională.

5 Termenul *sinarhie* are în vedere, aici, doar înțelesul său esoteric, acela care desemnează o ordine ierarhică armonioasă, ființială – vie și integratoare.

6 *Avidyā* nu are echivalent în parabola evanghelică; Fiul pare că știe ce face și nu acționează din ignoranță metafizică; totuși, teologia creștină sugerează autoamăgirea și acțiunea umană determinată de un imbold părelnic.

7 În afara cadrului academic, celebra pictură semnată de Rembrandt și intitulată *Întoarcerea Fiului risipitor* a fost interpretată inclusiv ca fiind o ilustrare artistică a unui moment inițiatic solemn – consacrator și întemeietor.

8 Opoziția inițiabil-neinițiabil introduce o valorizare esoterică ce vine în contrast cu hermeneutica profană și cu interpretarea lui McGilchrist; în accepțiunea standard, fratele cel mare (conformist, invidios și anost, prin felul său de a fi) pare a fi incapabil să parcurgă încercările Fiului risipitor și nu se califică pentru a primi consacrarea Tatălui.

9 Sălașul Sinelui, cripta Inimii, *hridaiya* din hinduism, mănăstirea de tămâie din basmele românești, etc.

■

Isabela Vasiliu-Scraba

Ceva despre „arta de a privi" a pictoriței din *Incognito la Buchenwald* (III)

Motto: Imaginea naufragiului ca cea mai sugestivă reprezentare a vieții umane îl obseda pe Profesorul Nae Ionescu la ultimele sale cursuri. „Și nu în sensul de eveniment catastrofic, ci de condiție general umană: omul e, de la început, o făptură căzută; luptă ca să se mențină în viață, să dureze și, mai ales, să se salveze spiritual" (M. Eliade, Lisabona, iunie 1944).

Vizionarul scriitor Mircea Eliade „vede" cu ochii minții imaginea marxismului triumfalnic (1) într-o lume în care creștinismul criticat de Nietzsche urmează să fie abolit. Cât privește poziția critică a lui Fiedrich Nietzsche față de religie în general, aceasta i-a părut ataşatului cultural al Legației României de nivelul teoretic al unui socialist din 1890: „acest geniu nu vede nimic în religie în afară de tot ce puteau vedea contemporanii lui, pe care, pe bună dreptate, îi disprețuia" (M.E., *Jurnalul Portughez*, 26 ian. 1945).

Dacă lumea în care „a fost posibil paradoxul creștinismului (și, în general al oricărei religii, al oricărei metafizici) este o lume rea, nedreaptă, mediocră – notează tânărul Eliade – atunci e mai bine să se pună capăt condiției umane /.../ și să ne reîntoarcem la condiția biologică, renunțând la libertatea spirituală" (Lisabona, 13 ianuarie 1945).

Într-una dintre înregistrările sale de youtube, medicul Dietrich Klinghart menționase o profeție a lui Rudolf Steiner în care teosoful ar fi spus că în viitor va fi „inventat un vaccin (2) care să-l îndepărteze pe om de la credința în Dumnezeu".

Reîntoarcerea omului la condiția biologică, – în contextul în care, prin nano-structuri, a fost deja experimentată pe animale posibilitatea de dirijare a agresivității acestora, ar putea fi interpretată ca o îndepărtare a omului de la totala posesiune de sine.

Sau, cu expresia folosită de Krishnamurti în dialogul avut cu Harold Smith, omul va fi încă și mai lipsit de „întreaga responsabilitate" (15:42) asupra felului în care își trăiește viața.

Prin vara lui 1945 filosoful Mircea Eliade evidențiase eroarea celor care pretind că esențialul unei vieți omenești ar consta în instincte pe care le au și animalele, nu numai omul: instinctul foamei sau sexualitatea sau voința de putere. A te reduce la nivelul fiziologic este „ușor și se face de când lumea", a observat fostul suplinitor al Profesorului Nae Ionescu la catedra de metafizică a Universității din București.

Clasa socială de care se interesează marxismul ar fi aceea „a umanității înfometate", a mai consemnat tânărul diplomat în 1945.

Zvârlită înapoi în „faza foetală", această clasă nu se mai poate sustrage luptei pentru hrană. Ca urmare, „ea nu poate dobândi *libertatea de contemplație a adultului*... Greșala marxismului începe în clipa când generalizează dialectica lui foetală la toate regiunile spiritului" (M.Eliade, 11 febr. 1945).

Libertatea interioară este cucerirea liniștii care-l diferențiază pe *omul integral* de omul luptând pentru hrană. Calmul = reflectare = conștiință, citim în *Jurnalul Portughez* în dreptul zilei de 8 febr. 1945.

Redactând pe atunci și *Tratatul de istoria religiilor* (Paris, 1949), filosoful religiilor mai notează că însăși experiența religioasă, care în bună parte este irațională, are o formă „coerent elaborată și presupune cadre logice" . Altfel spus: „iraționalul este infuzat cu structurile raționalului" (M.E.).

Viitorul care va da de-o parte creștinismul demonstrează că „omul nu poate suporta paradoxul de *a fi om*; adică, de a avea *el*, finitul și efemerul, nostalgia infinitului și a eternității; [nostalgia] de a încerca toate experiențele și toate căderile, pentru a putea dobândi coincidența cu Absolutul, reintegrarea și regenerarea lui.

Pentru un om *adult*, problema este să descopere și să realizeze „ceea ce numai omul, întrucât e *om integral*, poate realiza" (ibidem).

Desigur, nu trebuie uitată părerea exprimată peste ani și în Elveția, la Ascona, după care filosofia existențială (3) și marxismul sunt reducționisme a căror valabilitate a fost nepermis extinsă de admiratorii acestora. Ele ar fi „reducționisme", pentru că ignoră fapte care țin de capacitatea de libertate a omului în genere. Ambele dau de-o parte voința creatoare a unor oameni de excepție (ca Sfântul ieromonah Arsenie Boca și monseniorul Ghica, decedat în temnița comunistă) precum și posibilitățile unor astfel de oameni de a transcede *căderea* omului.

Atât marxismul cât și existențialismul se rezumă la „europeanul de azi, cu știința și cultura lui în spate" (M.E.). Ele nu țin seama de capacitatea de levitație (pe care o avea, de pildă, monseniorul Vladimir Ghica) sau de posibilitatea bilocației (prin care Sf. Arsenie Boca a fost în același timp la înmormântarea mamei sale și în lagărul comunist de exterminare, Canalul Dunărea-Marea Neagră), sau de putința unui yoghin de a realiza moartea aparentă.

În exegeza de până acum a nuvelei *Incognito la Buchenwald*, amintisem de pictorița Marina Darvari în legătură cu funcția soteriologică a Erosului. Cu tehnica ei de a-și schimba înfățișarea după voie, Marina sau Zamfira, cum îi plăcea să i se spună, trimite gândul la Marea Zeiță Terra (vezi prima parte a interpretării: Isabela Vasiliu-Scraba, *„Intrarea în ordine" din nuvela Incognito la Buchenwald* de M. Eliade).

→

După ce a citit rândurile prin care fusese inclus în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (București, 1941), Mircea Eliade a notat în caietele sale că – fiind preocupat de metafizică –, la el [în calitatea sa de autor al unor romane de mare succes] „dragostea este în primul rând o experiență cu sens metafizic" (*Jurnalul Portughez*, 15 iunie 1943). Era, fără îndoială, o replică dată obtuzității (4) criticului George Călinescu (5).

Când se găsea în India la studii post-universitare, tânărul doctorand de vreo 22 de ani scrisese că devoțiunea față de Marea Zeiță ar sugera o atitudine mentală în fața lumii și a vieții, un curent spiritual alimentat din viața populară ne-ariană. Cultul Marii Zeițe ar implica practici mistice de subtilă interiorizare pentru refacerea (sau regăsirea) armoniei dintre conștiința individuală a omului (sau *atman*, sufletul individual și creator) și conștiința supremă. La libertatea interioară se ajunge odată cu această armonizare.

Aici s-ar cuveni de menționat speciala devoțiune care-i este închinată Maicii Domnului la Muntele Athos, supranumit „Grădina Maicii Domnului", loc unde a fost inițiat în isihie, pe când era diacon celib, viitorul stareț de la Sâmbăta.

Discuția între pictoriță și Ieronim (de la sfârșitul povestirii *Incognito la Buchenwald*) strecoară ideea dificultății de înțelegere a lecției Marinei despre unul dintre mijloacele posibile de cucerire a *libertății interioare*, în condițiile oricât de vitrege ale unei temnițe politice. La mijloc ar fi o tehnică de meditație pe suportul unui obiect oarecare. Ca obiect de privit –„într-un anume fel" – poate fi ales, de exemplu, un perete cu oarecare pete decolorate de soare și de igrasie. Regizorul Ieronim Thanase mărturisește că i-au trebuit două luni ca să înțeleagă că acel fel de a privi nu trebuie să fie fragmentar.

Însăși percepția intelectuală este numai „un fragment din *percepția clară* prin intermediul întregii ființe a omului" i-a replicat Krishnamurti lui Harold Smith (6).

Bizuindu-se doar pe sine, a mai spus în 1968 Krishnamurti, adică reușind să se elibereze de toate condiționările acceptate conștient sau inconștient, omul poate să găsească prin sine însuși *„percepția clară* care este constantă și adevărată".

Înainte de a fi băgat în temnița comunistă de către proletcultiștii Zigu Ornea-Orenstein, Pavel Apostol-Erdoes și Ion Ianoși-Steiberger, filosoful Constantin Noica primise de la prietenul său de peste ocean următoarea mărturisire: „Cred în posibilitățile inepuizabile ale omului (mai puțin în *istorie* pe care nu o accept decât atunci când, deșirându-se, se revelează" (Mircea Eliade)".

Cu câțiva ani mai înainte descrisese zona spirituală a Europei „în care s-au întrupat Zalmoxis, Orfeu și misterul Mioriței" ca o zonă privilegiată care face parte din patrimoniul comun al Europei spirituale.

Acest spațiu european ar fi privilegiat pentru că „nu și-a secătuit izvoarele de creație: acolo unde moartea e încă valorificată ca nuntă, izvoarele sunt intacte" subliniase Mircea Eliade în eseul pe care l-a trimis revistei „Destin" din 1953, cu doar câțiva ani înainte de rândurile trimise lui Noica, aflat în domiciliu obligatoriu la Câmpulung Mușcel.

Despre asemenea izvoare spirituale „intacte" aflăm din viața tuturor sfinților închisorilor comuniste, canonizați sau nu. Preotul Liviu Brânzaș scrisese că „Gheorghe Jimboiu – trăitor profund al lui Hristos – a fost trimis de Pronie" pentru ca el „să vadă cum se apropie de moarte un om care a pășit peste pragul sfințeniei" (L. Brânzaș, *Raza din catacombă*, București, 2001, p.226).

Cât despre deșirarea istoriei românilor după gratiile temnițelor politice în care au fost închiși circa două milioane de oameni „încolțiți între moarte și tortură" (7), o atare „deșirare", în loc de a se revela celor interesați de istorie, a redevenit subiect interzis prin Legea Vexler.

Interdicția planează și asupra valorilor culturale românești. Fiindcă niciunul dintre neo-propetcultiștii de azi, – fie adoratori, fie urmași ai criminalilor comuniști din epoca proletcultistă nu –, dorește să fie răspândite versuri ca cele compuse de un mare poet în temnița Aiudului: „s-așternem în stihuri răstrișitile toate,/ neamul să le cunoască și să le-nvețe pe de rost./ Cu toții laolaltă vom izbuti, poate,/ s-arătăm a mia parte din de-a fost".

De pe înaltul soclu pe care valoarea gândirii sale originale l-a așezat, numai prestigiosul savant Mircea Eliade a avut curajul să scrie despre fața ascunsă a proletcultismului, chiar la vremea divizării între Occidentul capitalist și Estul marxist.

Dar chiar și dincolo de lagărul comunist, doctorandul Ioan Petru Culianu (stabilit din 1976 și până în 1989 la Groningen, în Olanda, de unde în ultimii trei ani a primit 80% din salariul de asistent de română, ca drepturi de șomaj) n-a putut tolera adevărul scos la iveală de academicianul Mircea Eliade în beletristica sa, cenzurându-i pe 21 iulie 1977 o formulare, de neacceptat pentru un marxist cu creierul bune spălat.

În primăvara lui 1975, faimosul profesor care-i obținuse studentului Culianu o bursă de două luni la Chicago, și care-i trimisese turnătorului său povestirea *Incognito la Buchenwald*, afirmase că ideologia marxistă n-ar fi putut rezista singură decenii de-a rândul, dacă n-ar fi fost susținută de poliția politică, prin teroarea lagărelor de exterminare, a închisorilor politice și a torturilor securiste.

Fostul comunist Culianu, racolat de Securitate înainte de a fi lăsat să plece în Italia, a deturnat înțelesul frazei, odată cu traducerea interviului în italiană. Doctorandul (a cărui statuie de mucava i-a fost ridicată de neo-proletcultiști) l-a cenzurat pe Mircea Eliade, ca să să nu se poată întrezări din fraza marelui savant decât „controlul permanent" (performanță mai lesne azi de obținut prin progresul științei și tehnologiei!). Să nu cumva să reiasă și adevărul permanentei terori preventive, în care amenințarea cu închisoarea politică era la ordinea zilei, cum tinde și azi a redeveni, prin Legea „Vexler" din 17 dec. 2025.

Note

1. În opinia lui Ed. Schuré, „niciodată omenirea n-a fost în mai mare pericol ca acum. Forțele răului s-au organizat; cele ale binelui nu. Dovadă, ravagiile nemaipomenite ale bolșevismului care este o strictă aplicare a materialismului distrugător" (traducere din franceză de Maria Ivănescu, n. 1942).
2. Iată părerea lui Reiner Fuellmich: „The vaccine was not brought in for Covid, Covid was brought in for vaccine. Once you realize that, everything else make sense".
3. Cea mai reușită definiție a existențialismului i s-a părut (lui Mircea Eliade) a fi pretenția lui Kierkegaard ca un adult să nu-și desprindă gândirea din timplul zilei de ceea ce și-a propus să realizeze, de acea *categorie maîtresse de sa vie* pe care noaptea să o viseze" (*Jurnalul Portughez*, 5 martie 1945).
4. Isabela Vasiliu-Scraba,*Despre falsificarea istoriei literare la „acrobatul" George Călinescu*, https://isabelavs2.wordpress.com/articole/isabelavs-crainicgandirea/ , sau, https://www.youtube.com/watch?v= vIFTyHRCTE
5. După Petre Țuțea, „Călinescu, față de Nae Ionescu, nici n-a existat...N-avea vocație filosofică nici cât un măturător. Călinescu era un simplu scriitor" (vezi vol. Isabela Vasiliu-Scraba, *In labirintul răsfrângerilor. Nae Ionescu prin discipolii săi: Petre Țuțea, Emil Cioran, C-tin Noica, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu și Vasile Băncilă*, Slobozia, 2000, p. 9). Într-o carte despre Nae Ionescu preluând în titlu o expresie găsită de Dora Mezdrea în arhiva lui Vasile Băncilă, un fost bursier al lui Andrei Pleșu, cunoscut vizitator al lui Leonte Răutu-Oigenstein-Oisteanu (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Cum l-a minimalizat Andrei Pleșu, un fals filosof al religiilor pe Mircea Eliade*, https://isabelavs2.wordpress.com/mircea-eliade/isabelavs-plesueliade10/) a vrut să pară că gândește oarecum pe cont propriu, nu că ar prelua idei din replica pe care i-o dădusem în 1995 autoarei de poeme nerușinate (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat*, Slobozia, 1995). Ca să fie și el original, pseudo-descoperirea bursierului Liviu Bordaș (n. 1970) a fost să-l prezinte pe genialul filosof Nae Ionescu („unul dintre cei mai inteligenți oameni din Europa", apud. Al. Paleologu) pornind de la criticul literar luat drept reper (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Cenzurarea cripto-comunistă a monografiei despre Nae Ionescu scrisă de Mircea Vulcănescu în 1941-1945 și publicată în 1992 de Editura Humanitas*, sau, *„Contra factum non valet argumentum"*, https://isabelavs2.wordpress.com/mircea-vulcanescu/contra-factum-non-valet-argumentum/).
6. Harold Smith (1919-2016), în calitatea sa de profesor de filosofie la Massachusett Institut of Technologies (M.I.T.), reușise în septembrie 1960 a-l aduce la acea universitate pe Aldoux Huxley care l-a încurajat în 1938 pe Krishnamurti să scrie. Câteva comentarii în marginea unei prelegeri a lui Huxley de la M.I.T. se pot afla din eseul: Isabela Vasiliu-Scraba, *Noul Frankenstein, sau uniformizarea gândirii prin Chat GPT* (https://www.youtube.com/watch?v=4Uy5qxtl-NR8). Tot în 1960 a debutat și experimentul de la Harvard condus de către Thimothy Leary asupra substanțelor psihoactive care, alterând conștiința, ocazionează experiențe vizionare, experiment la care a participat în calitate de voluntar și Harold Smith. La M.I.T, tema aleasă în 1960 de Huxley fusese „Rolul halucinogenelor în istoria religioasă a omenirii". Neapărat trebuie însă adăugat că în acea perioadă (1960-1963) cercetarea academică a „Folosirii halucinogenelor pentru combaterea dezordinii comportamentale" (tema proiectului condus de prof. Thimothy Leary) era nu numai legală, dar și încurajată prin finanțare. La data discuției cu Krishnamurti (în 1968) Harold Smith deja frecventase de vreo șapte ani Societatea „Vedanta" din Saint Luis pe care i-o recomandase Gerald Heard, venit în America împreună cu Aldoux Huxley (vezi *Mircea Eliade despre Aldoux Huxley și Alan Watts*, https://www.youtube.com/watch?v=8NIkDJ_9y0E). După intervențiile sale înregistrate, se pare că Societatea „Vedanta" era axată mai mult pe practicarea meditației, decât pe aspectul teoretic al filosofiei Yoga, excepțional de limpede expus de Mircea Eliade în cea de-a patra carte a sa despre Yoga, apărută la Paris cu câțiva ani înainte de conversația dintre Krishnamurti și H. Smith. Deja la citirea celei de-a doua (*Tchniques du Yoga*, Paris, 1948), scriitori francezi de primă mărime în împărtășiseră autorului bunele lor impresii, între care s-a aflat următoarea: „Dans la masse de littérature insipide ou fausse relative au Yoga, vous avez réussi le premier à écrire un livre exact, bien documenté, vigoureusement pensé".
7. vezi vol. *Sfântul închisorilor. Mărturii despre Valeriu Gafencu adunate de monahul Moise*, Alba Iulia, 2007, p184.

■